Årskrönika, Äspö Byamän den 17 november 2001

Veckan efter byastämman, när de sista sockerbetorna kördes från byn till Jordberga sockerbruk, var mild och regnig.
Så en kväll strax före julhelgen fanns den, för byborna, så välkända doften från fabriken inte mer. På bruket hade den sista sockerkristallen kokts fram ur betsaften.
Från och med nästa betsäsong ska byns betor transporteras till Örtofta Sockerbruk, en 110-årig industriepok var till ända.

Man säger att det är ett led i strukturrationaliseringen. Må så vara, men samtidigt försvinner också ytterligare en bit av bondelivets själ.
Många är historierna om ”bedefoket”, traktorer och skenande hästar.
För 50 år sedan när byalaget hade återuppstått på nytt, tog byns betor upp för hand. För att skörda en areal ungefär så stor som byns totala åkerareal krävdes det cirka 200 personer. 25 år senare krävdes det ungefär 20 personer som på var sin traktor med efterföljande enradig Hilleshögsmaskin skördade motsvarande areal.
Idag strax efter millenniumskiftet sysselsätter samma areal två personer som arbetar i skift på en sexradig, självgående betskördemaskin.
Om ytterligare 25 år, från nu räknat, byalagets idag yngsta medlemmar, hade då nått den aktningsvärda åldern av 50 år, är arbetsåtgången 0,2 personer för skörd av samma areal. Det är en minskning av arbetsinsatsen till en tusendel under en mansålder. Men historierna från den gamla tiden finns ännu kvar.

Luciadagen firades traditionsenligt i en nästan fullsatt kyrka med efterföljande lucialuciakaffe på Äspögården.
Årets lucia, Anna Olsson, kommer från Äspö nr 10 : 4.

Det mycket mulna vädret fortsatte ända fram till jul. Enstaka buskar i trädgården trodde att det var vår, knopparna svällde och en skir grönska kunde skönjas. Även enstaka vipor dröjde sig kvar inför färden över Östersjön.
Men så lagom till jul, kom kylan.
Under jul och nyårsveckorna var det strålande fint väder, hög luft med några minusgrader och solsken på dagarna. Annandag hjul, på kvällen, började det till och med snöa, säsongens första snö.

Under rundvandring i markerna kunde man konstatera att det fanns gott om vilt. Många harar, några fasaner och en flock rådjur som dock höll sig på behörigt avstånd. I den klara och rikligt flödande Äspöån fanns även denna vinter stora öringar. Antalet var emellertid inte så stort att man likt föregående vinter kunde se vattnet ”koka”. Årets stora harjakt i byns södra del, resulterade i ett 30-tal harar och några fasaner, men rådjuren höll sig som vanligt på behörigt avstånd.

Medium februari märktes det i naturen att året hade vänt. Vintergäcken lyste klargult i trädgårdarna och snödropparna stod i klungor med sina vita droppar. På fågelstationen i Skanör observerade man det första viporna under inflygning.

Den på Karlsro inspelade filmen ”Vit som en snö”, historien om Sveriges första kvinnliga aviatris med Jan Troel som regissör, hade i februari premiär runt om på biograferna i landet.
Paret Lindskog på Äspö no 9, ägare till Karlsro, och som hade varit regissören behjälplig med diverse tidsenlig rekvisita, kände viss tillfredsställelse över att scener från gården spelades upp på den vita duken landet över.

Medium mars var lärkorna riktigt aktiva uppe i det blå. På måndagen den 19 mars slog dock Kung Borre till och den annalkande våren fick för en kort stund ge vika för rejält mycket snö. Under några timmar innan snäövängen hade hunnit igång, var vägarna helt igenkorkade av snömassorna.

I början av april var snön nästan borta. Årets första vildgäss passerade över byn, på sin väg norrut. Låt oss i fantasin, liksom Nils Holgersson, svinga oss upp på en gåsrygg och följa med. Över västra Götaland och Värmland har det under hösten och vintern fallit extremt mycket regn. I staden Arvika har stundtals stora delar av grödorna stått under vatten. Många fritidshus intill vattendrag samt vägar och broar har förstörts av vattenmassorna. Översvämningskatastrofen i Värmland är en av de största någonsin i Sverige.

I månadsskiftet april/maj var det tidigt sådda vårkornet på väg upp, medans ca hälften av årets sockerbetsreal, p g a det myckna regnandet under april, inte vara satta.

Den 16 juni samlades byborna till byträff. Och den dagen började också på riktigt. Det skulle visa sig att sommaren 2001 skulle bli en av de behagligaste på länge med mycket sol.

Efter en varm och solig, men också stundtals för grödorna torr sommar, började fröskörden av gräs och oljeväxter med fint skördeväder.
Men när huvuddelen. Spannmålsskörden blev utdragen och först i slutet av september var all spannmål skördad. I andra delar av landet var skördeförhållandena ytterst besvärliga, pga det myckna regnandet och 5% av landets spannmålsareal har inte blivit skördad. Skörden av spannmål i våra bygder blev bra, med mycket höga skördar. Avkastningen på över 10 ton/ha var vanligt förekommande. Den höga skörden, i kombination med stigande priser på spannmål, indikerar ett ekonomiskt utbyte för årets spannmålsodling.

De stigande priserna på spannmål, beror delvis på dåliga skördeförhållanden i övriga Europa. Norra Tyskland har hårt drabbats av det dåliga skördevädret. Eftersom den internationella spannmålshandeln sker i US-dollar, påverkas priserna i Sverige också positivt av att vi har en låg kronkurs.

Årets sockerbetsskörd började 17 september, tidigare än någonsin. Kampanjen beräknades pågå till långt in i januari månad. Årets betkampanj kommer att vara annorlunda än tidigare. Efter nedmontering av Jordberga Sockerbruk, går nu alla betor med lastbilstransport till Örtofta Sockerbruk. Skörden bedöms bli god, även om sockerhalterna initialt har varit låga.

Medium oktober, efter några riktigt blöta veckor, så är äntligen höstsäden på plats i myllan.

Följande dikt av Erik Gustav Geijer kan kanske få åskådliggöra bondens liv och tankar.

” Odlaren strör i mörkan mull årets sådd för kommande skörd,
däröver vandrar höstens skurar, däröver bäddas vinterns snö.
Han gör som jag, begraver sitt hopp, han tror som jag på sol och vår”

Under oktober togs lantmäterimyndigheten beslut om fastighetsreglering, innebärande att Äspö 17:2, Rosenhill – med innevarande ägare Hans Olsson – samt Äspö 29:1 dvs kyrkan med tillhörande kyrkogård sig emellan, delande på allmänningarna Äspö 8:1 samt Äspö 8:2.

Äspö 8:1 utgjordes av en samfälld väg och Äspö 8:2 undantogs ursprungligen som en samfälld skol- och fattighusplats, även kallad ”Skolträdgården”.
Båda allmänningarna har nu upplösts och avregistrerats. Förrättningen föranledes av ett önskemål från Hans Olsson om att fastställa gränser mellan kyrkan och skolträdgården. Hans morfar, Olof Jakobsson, köpte 1920 skolträdgården av Äspö församling, samtidigt som det gjordes ett byte av mark, så att kyrkogården kunde utvidgas österut.
Fastighetsgränserna är nu fastlagda och markerade i terrängen.

Näst kyrkan var det Äspö 4:2, Kvarnlyckan, som innehade de flesta mantalen i allmänningarna. Detta kan möjligen ha ett samband med att fattighuset, ännu tidigare krog, enligt Sune B Larsson, en gång var Äspö 4:2.

I månadsskiftet september/oktober flög 1000-tals vildgäss i sina typiska v-formationer ut över sveriges sydligaste udde – på väg till vinterkvarteren i sydligaste Europa.
Även tranorna som samlades vid Hornborgarsjön, passerade högt över byn, på sin väg söderut.

Låt oss nu än en gång följa med gässen och tranorna, denhär gången ut i stora vida världen, för att se vad som hänt under året.

Under första halvåret har Sverige varit ordförandeland i EU. Ett antal ministrar från hela EU har haft möten och konferenser runt om i vårt land. Aldrig förr har europeiseringen varit så påtaglig, som under detta halvår. Vid finansmötet i Malmö, i början av juni, fick tyvärr demonstranterna den största mediala uppmärksamheten. Den franska attackrörelsen som förespråkar antiglobaliseringen, låg bakom demonstrationerna. Om man nu kan ha en viss förståelse för attackrörelsens ideal och agerande, är det upprörande qatt se andra grupper med betydligt mörkare ideal dyker upp parallellt med de lagliga demonstrationerna. Och stegrar kravalliknande tumult och förstörelse. Polisen fick efteråt hård kritik mot sitt agerande under oroligheterna.

Om nu Malmö-mötet stundtals var kaotiskt, blev det avslutande toppmötet i Göteborg, den 15 juni, en riktig rysare. Trots ett passivt polisuppbåd för att upprätthålla lag och ordning och för att skydda västvärldens statsmän, bl a USA:s sedan några månader nyvalda president Gorge W Busch, urartade demonstrationerna till regelrätta kravaller. Polisen öppnade eld, med skarpladdade vapen. Minst en person skadades allvarligt, och återigen ifrågasattes polisens agerande. Göteborgarna kunde dagen efter, beskåda den stora förödelsen av statskärnan, som demonstranterna åstadkommit. Bortsett från dessa mörka sidor av toppmötet var den allmänna bedömningen att - Sverige hade klarat ordförandeskapet bra, speciellt nämndes statsminister Göran Persson samt utrikesminister Anna Lind.

Samtidigt med ordförandeskapet, rillades det upp en ny skandal från maktens korridorer. Den tidigare chefen för EU:s Stockholmskontor åtalades för maktmissbruk och förfalskning ”tänk – vad mycket kan berusa”.

Något längre bort, nämligen i restjugoslavien, Serbien, tillfångatogs expresident Slobodan Milosevic för att ställas inför rätta i Haag anklagad för folkmord och grymheter under Balkankriget.

Ännu längre bort meddelades att Peking kommer att få hålla OS 2008. Detta trots kraftiga protester, eftersom Kina inte anses acceptera de mänskliga rättigheterna.

Kriget i Mellanöstern, mellan Israel och Palestina, har åter trappats upp och en lösning på konflikten tycks vara mer avlägsen än någonsin. Ständigt rapporteras det om dödsskjutningar och förödelse.

Världsekonomin har under året fortsatt sin kräftgång, med ständiga bottennoteringar på världens börser. Detta trots upprepade räntesänkningar och lugnande uttalanden av Federal Resereves mäktige man Allan Greenspan. Minsta lilla felaktiga nyansering i ett uttalande från Allan Greenspan kan få NASDAQ-börsen att falla som en sten.

Den 11 september, dagen som vi sent eller aldrig kommer att glömma. 4 passagerarplan kapas i nordöstra USA och styrs avsiktligt med självmordspiloter vid spakarna – för att krascha mod World Trade Center och Pentagon. Över 6.000 människor omkommer vid terrorattackerna och de berömda skyskraporna kollapsar. New Your skyline ändras under några dramatiska

timmar utseende. Talibanledaren Usama bin Ladin utpekas som organisatör och ansvarig för dåden. I sort sett hela världssamfundet fördömer attackerna och håller andan.

Börserna faller fritt, Federal Reserv gör ytterligare räntesänkningar för att förhindra en ekonomisk kollaps. USA:s president förklarar krig mot talibanregimen i Afganistan och lovar att kriget skall fortgå tills terroristledarna är tillfångatagna och ställda inför rätta. Världen har fått ännu en krigshärd med förödelse för 1000-tals människor.

Åter på min kammare i den skånska novemberskymningen vill jag ändå påstå , trots omvärldens ondska och elände, trots prognoser om recession i världsekonomin och fallande börskurser, att det gånga året för byns innevånare i stort, varit gott,

Ännu en gång ska Äspö Byamän samlas till byastämma, med efterföljande Mårtensgille, i år på Äspö nr 4.

Kvarnlyckan den 17 november 2001

Nils-Åke Espert
Ålderman

Nertecknat av Petra Kestola, Nils-Åkes dotter, Vipphögsvägen Beddingestrand.

Avskrivet av Christel P Olsson & Barbro Espert i september 2026.